

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ ПСИХОЛОГІЇ
ПРОТОКОЛ № 16 ВІД 16.06.2013Р.

КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ІЗ дисципліни
«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

для студентів спеціальності 6.030101 – соціологія, 6.040300 – політологія

Рецензент: Хомуленко Т.Б.
д.психол.н., професор кафедри
практичної психології ХНУ
імені Г.С. Сковороди.

Укладач:
доцент кафедри
ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ,
К. ПСИХОЛ. Н., ДОЦЕНТ
СОРОКА АНАТОЛІЙ
ВОЛОДИМИРОВИЧ

ЗМІСТ

Розділ 1. Мета та завдання дисципліни.....	3
Розділ 2. Структура навчальної дисципліни.....	5
2.1. Загальна схема та структура дисципліни.....	5
2.2. Зміст лекційної частини дисципліни.....	7
Розділ 3. Плани семінарських занять.....	9
Розділ 4. Самостійна робота студентів.....	19
4.1. Теми та питання, що виносяться на самостійне опрацювання.....	19
4.2. Підготовка рефератів та доповіді студентів.....	21
4.2.1. Тематика рефератів та доповіді, які передбачаються до опрацювання в ході самостійної роботи студентів.....	23
Методи контролю та контрольні питання до дисципліни	27
Список літератури.....	29

РОЗДІЛ 1

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Загальна психологія» володіє особливими якостями, які відрізняють її від інших дисциплін. Як систему перевірених знань психологію знають небагато людей, в основному тільки ті, хто нею спеціально займається, вирішуючи наукові і практичні завдання. Разом з тим як система життєвих явищ психологія знайома кожній людині. Вона представлена йому у вигляді власних відчуттів, образів, уявлень, явищ пам'яті, мислення, мови, волі, уяви, інтересів, мотивів, потреб, емоцій, почуттів і багато чого іншого. Основні психічні явища ми безпосередньо можемо виявити в самих себе і побічно спостерігати в інших людей.

Мета курсу: ознайомити студентів з методологічними основами загальної психології, розкрити зміст психологічної структури особистості, а також визначити основні соціально-психологічні характеристики груп і колективу.

Завдання : дати методологічні основи загальної психології як науки та розкрити основні етапи становлення психологічної науки; ознайомити студентів з когнітивною, регулятивною, комунікативною сферою особистості і індивідуально-психологічними властивостями особистості; розкрити основні соціально-психологічні характеристики груп і колективу.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні методологічні основи загальної психології як науки;
- етапи становлення психологічної науки;
- концептуальні підходи щодо вивчення особистості у психології;
- загальну характеристику когнітивних, регулятивних, комунікативних сфер особистості та індивідуально-психологічних властивостей особистості;
- основні соціально-психологічні характеристики груп і колективу.

вміти:

- орієнтуватися у навчальній літературі;
- аналізувати психічні явища з точки зору різних підходів;
- співвідносити та знаходити зв'язки психології між різними галузями наук;
- використовувати окремі методи психології на практиці.

Основні критерії для обліку поточної успішності студентів: самостійна робота по вивченню основних джерел, активна участь у роботі семінарських та практичних занять, робота над доповіддю, рефератом, а також інших форм практичного засвоєння теоретичних положень програми запропонованої дисципліни.

Обсяг дисципліни складає 126 годин. Із них: лекцій – 36 годин, семінарських занять – 18 годин, самостійна робота – 72 години. Передбачена форма контролю – залік.

РОЗДІЛ 2

2.1. Загальна схема та структура дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Методологічні основи загальної психології як науки.												
Тема 1. Предмет і завдання загальної психології.	10	2				8						
Тема 2. Сучасні наукові напрямки, теорії і концепції загальної психології.	14	4	2			8						
Тема 3. Методи дослідження в психології.	14	4	2			8						
Разом за модулем 1	38	10	4			24						
Модуль 2. Загальна характеристика когнітивних, регулятивних, комунікативних сфер особистості та індивідуально - психологічних властивостей особистості.												
Тема 4. Когнітивна сфера особистості.	10	4	2			4						
Тема 5. Регулятивна сфера особистості.	8	2	2			4						
Тема 6. Комунікативна сфера особистості.	8	2	2			4						
Тема 7. Індивідуально – психологічні властивості особистості.	6	2				4						
Тема 8. Поняття про темперамент. Типи темпераменту.	8	2	2			4						
Тема 9. Особистість та характер.	6	2	2			2						
Тема 10. Здібності та особистість.	6	2	2			2						
Разом за модулем 2	52	16	12			24						
Модуль 3. Основні соціально - психологічні характеристики груп і колективу.												

Тема 11. Мала група і колектив.	6	2			4						
Тема 12. Взаємовідносини в групі і колективі.	6	2			4						
Тема 13. Особистість в групі.	6	2			4						
Тема 14. Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.	6	2			4						
Тема 15. Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.	12	2	2		8						
Разом за модулем 3	36	10	2		24						
Усього годин	126	36	18		72						

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет та характеристика сучасних наукових напрямків, теорії і концепції загальної психології.	2
2	Характеристика основних галузей психологічної науки та методів дослідження в психології.	2
3	Структура та характеристика пізнавальних (когнітивних) процесів особистості.	2
4	Сутність та структура емоційно-регуляторної сфери особистості.	2
5	Характеристика комунікативної сфери особистості.	2
6	Визначення рівнів сформованості окремих властивостей когнітивних процесів особистості.	2
7	Загальна характеристика індивідуально – психологічних властивостей особистості.	2
8	Визначення рівнів сформованості окремих індивідуально-психологічних властивостей особистості.	2
9	Загальна характеристика основних соціально – психологічних характеристик груп і колективу.	2
Разом		18

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення наукової літератури та конспектування першоджерел до тем 1-15	50
2	Підготовка до підсумкових модульних контрольних робіт та семестрового контролю з тем 1-15	22
	Разом	72

2.2. Зміст лекційної частини дисципліни.

Модуль 1. Методологічні основи загальної психології як науки.

Тема 1. Предмет і завдання загальної психології.

Предмет загальної психології. Етапи становлення психологічної науки. Методологічні основи загальної психології: основні категорії, принципи та задачі загальної психології. Галузі психологічної науки.

Тема 2. Сучасні наукові напрямки, теорії і концепції загальної психології.

Характеристика сучасних основних напрямків, теорій і концепцій загальної психології. Структура психіки людини та визначення основних компонентів психіки людини.

Тема 3. Методи дослідження в психології.

Системний підхід щодо вивчення особистості в загальній психології. Класифікація методів загальної психології: методи природно-наукової і гуманітарної психології. Методи психологічної практики.

Модуль 2. Загальна характеристика когнітивних, регулятивних, комунікативних сфер особистості та індивідуально - психологічних властивостей особистості.

Тема 4. Когнітивна сфера особистості.

Поняття про відчуття, види та властивості відчуттів. Сприйняття, його види та властивості. Увага, види та властивості уваги. Пам'ять, процеси та види

пам'яті. Мислення та його характеристики. Означення та види уявлення.

Тема 5. Регулятивна сфера особистості.

Поняття про волю. Теорії волі. Вольові якості людини. Види і роль емоцій в житті людини. Психологічні теорії емоцій. Емоції і особистість.

Тема 6. Комунікативна сфера особистості.

Поняття про спілкування. Основні функції спілкування. Засоби спілкування. Розвиток мови та її роль у житті людини.

Тема 7. Індивідуально - психологічні властивості особистості.

Поняття особистості в загальній психології та психологічна структура особистості. Спрямованість – провідна властивість особистості.

Тема 8. Поняття про темперамент. Типи темпераменту.

Історія досліджень темпераменту. Типи темпераменту. Властивості темпераменту. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності. Темперамент і особистість.

Тема 9. Особистість та характер.

Визначення характеру. Типології характерів. Формування характеру. Особистість і характер людини.

Тема 10. Здібності та особистість.

Поняття про здібності. Здібності, задатки і індивідуальні розходження людей. Природа людських здібностей. Розвиток здібностей.

Модуль 3. Основні соціально-психологічні характеристики груп і колективу.

Тема 11. Мала група і колектив.

Поняття малої групи і колективу. Феноменологія малих груп. Соціально-психологічна структура колективу.

Тема 12. Взаємовідносини в групі і колективі.

Міжособистісні взаємовідносини в групі і колективі. Ефективність групової діяльності.

Тема 13. Особистість в групі.

Позитивний вплив спільності на індивіда. Негативний вплив групи на

особистість. Сприйняття і розуміння людьми один одного. Самопочуття особистості в групі.

Тема 14. Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.

Загальні уявлення про психодіагностику. Спеціальні методики для оцінки психології колективу. Соціометричні методики оцінки згуртованості колективу.

Тема 15. Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.

Поняття про конфлікт і його різновиди. Оцінка конфліктів і засоби їх вирішення. Основні соціально - психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

При підготовці до семінарських занять слід використовувати конспект лекцій, методичні вказівки до семінарських занять, а також основну і додаткову літературу, яка зазначена в планах самостійної роботи з урахуванням бібліотечного фонду університету. Готуючись до семінарських занять слід використовувати програму дисципліни, методичні вказівки до семінарських занять, основну і додаткову літературу.

Заняття 1. Предмет та характеристика сучасних наукових напрямків, теорії і концепції загальної психології (семінар).

1. Історичні перетворення визначень предмета психології.
2. Етапи становлення психологічної науки.
3. Методологічні основи загальної психології: основні категорії, принципи та задачі загальної психології.
4. Характеристика та аналіз сучасних наукових напрямків, теорії і концепції загальної психології

Література

1. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: Курс лекций. –

М., 1988. (Общее представление о психологии как науке: 7-19, 48-63.),
Естественнонаучные основы психологии. – М., 1978. (Место психологии
в системе наук: 7-11.).

2. **Лурия А. Р.** Эволюционное введение в психологию. – М., 1975.
(Психология как наука, её предмет и практическое значение: 3-32.).

3. **Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии: В 2 т. – Т. 1.-М., 1989.
(Предмет и методы психологии: 12-62).

4. **Хессет Дж.** Введение в психофизиологию. – М., 1981.

Заняття 2. Характеристика основних галузей психологічної науки
та методів дослідження в психології.

1. Фундаментальні і прикладні галузі психологічної науки.

2. Загальні і спеціальні галузі психології.

3. Класифікація методів дослідження загальної психології;

- Спостереження і його різновиди.
- Типи і види опитування.
- Експериментальний метод в психології.
- Психологічні тести.

Література

1. **Анастаси А.** Психологическое тестирование. – Кн. 1,2. – М., 1982.
(Тесты: Кн. 1: 31-37. Кн. 2: 123-308).

2. **Аткинсон Р., Бауэр Г., Кротерс Э.** Введение в математическую
теорию обучения. – М. 1969. (Психология и математика: 28-40).

3. **Блейхер В. М., Бурлачук Л. Ф.** Психологическая диагностика
интеллекта и личности. – Киев, 1978. (Методы исследования интеллекта.
Тесты Векслера, Амтхауэра, Равена: 46-79).

4. **Дубинин Н. П., Карпец И. И., Кудрявцев В. Н.** Генетика, поведение,
ответственность. О природе антиобщественных поступков и путях их
преодоления. – М., 1989. (Методы психогенетических исследований.
Исследование близнецов: 104-107, 152-168).

5. **Изард К. Е.** Эмоции человека. – М., 1980. (Методы изучения эмоций: 92-116).
6. **Лурия А. Р.** Эволюционное введение в психологию. – М., 1975. (Психология как наука, её предмет и практическое значение: 3-32.).
7. **Петровский А. В.** История советской психологии. Формирование основ психологической науки. – М., 1967.
8. **Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии: В 2 т. – Т. 1.-М., 1989. (Предмет и методы психологии: 12-62).
9. **Хессет Дж.** Введение в психофизиологию. – М., 1981.

Заняття 3. Структура та характеристика пізнавальних (когнітивних) процесів особистості (семінар).

1. Поняття про відчуття та сприйняття, його види і властивості.
2. Психологічні теорії уваги, види і властивості уваги.
3. Загальна уява про пам'ять, процеси та види пам'яті.
4. Теорія мислення, природа і види мислення, особливості творчого мислення.
5. Мова як засіб спілкування та інструмент мислення.

Література

1. **Веккер Л. М.** Психические процессы: В 3 т. – Т.1. – Л., 1974. (Информационная теория психических процессов: 67-124. Ощущения: 142-175. Восприятие: 196-278).
2. **Величковский Б. М.** Современная когнитивная психология. – М., 1982. (Перцептивные процессы: 114-150).
Восприятие и деятельность. – М., 1976. (О путях исследования восприятия: 3-15).
3. **Крылова А. Л.** Функциональная организация слуховой системы: Учебное пособие. – М., 1985. (Общая характеристика слуховой системы: 21-29).
4. **Леонтьев А. Н.** Деятельность. Сознание. Личность. – М., 1982 (1975). (Психология познавательных процессов: 33-48).
5. **Найссер У.** Познание и реальность. – М., 1981. (Теория восприятия: 34-52. Когнитивные карты: 123-140).
Познавательные процессы и способности в обучении. – М., 1990.

(Восприятие: 31-60).

Заняття 4 Визначення рівнів сформованості окремих властивостей когнітивних процесів особистості (практичне заняття №1).

Мета заняття: глибоко засвоїти теоретичні знання з психології пізнавальних процесів, придбати практичні навички з діагностики професійно – необхідних видів психічних пізнавальних процесів.

План – завдання до практичного заняття №1.

1. Бути готовим до письмового та усного опитування за теоретичними питаннями пройдених тем №1-4.
2. Набуття навичок роботи з діагностики професійно-необхідних видів психічних пізнавальних процесів за допомогою наступних методик:

- методики для вивчення пам'яті;
- методики для вивчення уваги;
- методики для оцінки логічного мислення.

Контрольні питання

1. Етапи становлення психологічної науки.
2. Предмет, об'єкт та завдання психології.
3. Характеристика методів дослідження психології.
4. Відчуття та сприйняття як психічні пізнавальні процеси.
5. Увага, види та властивості уваги.
6. Пам'ять, процеси та види пам'яті.
7. Мислення та його характеристики.

Література

1. **Анастази А.** Психологическое тестирование. – Кн. 1,2. – М., 1982. (Тесты: Кн. 1: 31-37. Кн. 2: 123-308).
2. **Аткинсон Р., Бауэр Г., Кротерс Э.** Введение в математическую теорию обучения. – М. 1969. (Психология и математика: 28-40).
3. **Блейхер В. М., Бурлачук Л. Ф.** Психологическая диагностика интеллекта и личности. – Киев, 1978. (Методы исследования интеллекта. Тесты Векслера, Амтхауэра, Равена: 46-79).

4. **Веккер Л. М.** Психические процессы: В 3 т. – Т.1. – Л., 1974. (Информационная теория психических процессов: 67-124. Ощущения: 142-175. Восприятие: 196-278).

5. **Величковский Б. М.** Современная когнитивная психология. – М., 1982. (Перцептивные процессы: 114-150).

Восприятие и деятельность. – М., 1976. (О путях исследования восприятия: 3-15).

6. **Сорока А. В., Шалимова И. Н.** Психодиагностика личности воина и воинского коллектива.- Х.: ХИЛ ВВС, 1998.

Заняття 5 Сутність та структура емоційно – регуляторної сфери особистості (семінар).

1. Поняття про волю, теорії волі.
2. Вольові якості людини.
3. Види і роль емоцій в житті людини.
4. Психологічні теорії емоцій.
5. Емоції і особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии: В 2 т. – Т. 1.-М., 1989. (Воля: 182–211).

2. **Сорока А. В., Шалімова І. М.** Вольова регуляція особистості. Методичний посібник. Частина 1.- Х.: ХІЛ ВПС, 1998.

3. **Страхов И. В.** Психология характера. –Саратов, 1970. (Волевые и эмоциональные черты характера: 15-36.).

4. **Ладанов И. Д.** Управление стрессом.– М., 1989. (Тренировка воли: 43-69. Саморегуляция. Владение собой: 83-119).

5. **Изард К. Е.** Эмоции человека. – М., 1980. (Роль эмоций в жизни человека: 13-25. Теории эмоций: 31-51. Эмоции и мотивация: 52-71, 163-209. Эмоции и экспрессия: 72-91. Эмоции и сознание: 117-138. Эмоции и поведение: (139-162).

6. **Симонов П. В.** Эмоциональный мозг. Физиология. Нейроанатомия. Психология эмоций. – М., 1981. (Что такое эмоция: 10-39.).

7. **Якобсон П. М.** Эмоциональная жизнь школьника. – М., 1966. (Роль чувств в жизни личности: 64-72).

Заняття 6. Характеристика комунікативної сфери особистості (семінар).

1. Поняття і види спілкування.
2. Роль спілкування в психічному розвитку людини.
3. Техніка та прийоми спілкування.
4. Мова як засіб спілкування
5. Розвиток спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Добрович А. Б.** Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Книга для учителя и родителей. – М., 1987. (Поведение человека в межличностном общении: 66–121. Психокоррекция общения: 164–204).
- Исследование** речевого мышления в психолингвистике.–М., 1985. (Соотношение вербального и невербального в общении: 116–150).
2. **Лабунская В. А.** Невербальное поведение: Социально – перцептивный подход. – Ростов н/Д., 1986. (Структура и функции невербального поведения: 5–35. Проявления невербального поведения и его оценка: 36–111. Методика исследования особенностей и психологический анализ невербального поведения: 115–130).
3. **Леонтьев А. Н.** Педагогическое общение.–М., 1979.
4. **Линден Ю.** Обезьяны, человек и язык.– М., 1981. (Краткий эволюционный взгляд на язык жестов: 72–78).
5. **Лисина М. И.** Проблемы онтогенеза общения.–М., 1986. (Понятие общения: 8–30). **Общая** психология.–М., 1986. (Общение: 127–156).
6. **Меньшутин В. П.** Помощь молодой семье: Заметки психолога.–М., 1987. (Культура и искусство общения: 162–199).
7. **Мерлин В. С.** Очерк интегрального исследования индивидуальности.–М., 1986. (Индивидуальный стиль общения: 181–195).
8. **Мелибруда Е. Я.** Я–Ты–Мы. Психологические возможности улучшения общения.–М.,1986.
9. **Петровская Л. А.** Компетентность в общении: Социально-психологический тренинг.–М., 1989. (Межличностное общение и перцептивно-ориентированный

тренинг: 9-17. Перцептивно-ориентированный социально-психологический тренинг: 45–194).

10. **Попова Л. В., Дьяконов Г. В.** Идентификация как механизм общения и развития личности: Методические рекомендации.–М., 1988. (Идентификация как феномен общения: 19–26).

Заняття 7. Загальна характеристика індивідуально – психологічних властивостей особистості (семінар).

1. Поняття про здібності, та розвиток здібностей.
2. Спрямованість – провідна властивість особистості.
3. Поняття про темперамент, типи темпераментів.
4. Поняття про характер, типології характерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Гиппенрейтер Ю. Б.** Введение в общую психологию. Курс лекций.–М., 1988. (Способности: 234–256).
2. **Крутецкий В. А.** Психология математических способностей.– М., 1968. (Математические способности: 10-72. Структура математических способностей школьников: 201-400).
3. **Кузьмина Н. В.** Способности, одаренность, талант учителя.–Л., 1985. (Определение способностей: 5-9).
4. **Левитов Н. Д.** Психология характера. –М., 1969. (Характер и способности: 69-86).
5. **Левитов Н. Д.** Психология характера. –М., 1969. (Характер и темперамент: 57-68).
6. **Мерлин В. С.** Структура личности. Характер, способности, самосознание: Учебное пособие к спецкурсу.–Пермь, 1990. (Способности: 27-58).
7. **Мерлин В. С.** Очерк интегрального исследования индивидуальности.–М., 1986. (Свойства темперамента и свойства личности: 86-110. Свойства нервной системы и свойства темперамента: 65-86).
8. **Стреляу Я.** Роль темперамента в психическом развитии.–М., 1982. (Основные концепции темперамента: 19-66. Темперамент и факторы его

формування: 67-109. Связь темперамента со способностями и личностью: 109–141. Знання свойств темперамента для деятельности: 162-227).

9. **Норакидзе В. Г.** Методи дослідження характеру. – Тбілісі, 1989. (Поняття характеру: 6-18).

10 **Рубинштейн С. Л.** Основи загальної психології: В 2т. –Т.2.–М.,1989. (Темперамент и характер: 211-235).

Заняття 8. Визначення рівнів сформованості окремих індивідуально-психологічних властивостей особистості (практичне заняття №.2).

Мета заняття: глибоко засвоїти теоретичні знання з психології особистості, придбати практичні навички з діагностики окремих індивідуально-психологічних властивостей особистості

План – завдання до практичного заняття №2.

1. Бути готовим до письмового та усного опитування за теоретичними питаннями пройдених тем № 4–10.
2. Знайомство з психодіагностикою та її методиками.
3. Набуття навичок роботи з діагностики особистості за допомогою наступних методик:

- тест-опитування РД (Айзенка) – для визначення провідного типу темпераменту;
- характерологічний опитувальник К. Леонгарда – для визначення певного напрямку характеру;
- орієнтаційна анкета Б. Басса – для визначення особистісної спрямованості.

Контрольні питання

1. Поняття особистості в загальній психології та психологічна структура особистості.
2. Психологічна характеристика структури спрямованості особистості та її види.
3. Історія досліджень, характеристика типів та властивостей темпераменту.

4. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності особистості.
5. Поняття і типології характеру. Формування характеру.
6. Поняття про здібності, види та умови розвитку здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Анастаси А.** Психологическое тестирование. – Кн. 1,2. – М., 1982. (Тесты: Кн. 1: 31-37. Кн. 2: 123-308).
2. **Гиппенрейтер Ю. Б.** Введение в общую психологию. Курс лекций.–М., 1988. (Способности: 234–256).
3. **Крутецкий В. А.** Психология математических способностей.– М., 1968. (Математические способности: 10-72. Структура математических способностей школьников: 201-400).
4. **Кузьмина Н. В.** Способности, одаренность, талант учителя.–Л., 1985. (Определение способностей: 5-9).
5. **Левитов Н. Д.** Психология характера. –М., 1969. (Характер и способности: 69-86).
6. **Левитов Н. Д.** Психология характера. –М., 1969. (Характер и темперамент: 57-68).
7. **Мерлин В. С.** Структура личности. Характер, способности, самосознание: Учебное пособие к спецкурсу.–Пермь, 1990. (Способности: 27-58).
8. **Мерлин В. С.** Очерк интегрального исследования индивидуальности.–М., 1986. (Свойства темперамента и свойства личности: 86-110. Свойства нервной системы и свойства темперамента: 65-86).
9. **Стреляу Я.** Роль темперамента в психическом развитии.–М., 1982. (Основные концепции темперамента: 19-66. Темперамент и факторы его формирования: 67-109. Связь темперамента со способностями и личностью: 109–141. Знание свойств темперамента для деятельности: 162-227).
10. **Норакидзе В. Г.** Методы исследования характера.–Тбилиси, 1989. (Понятие характера: 6-18).
11. **Сорока А. В., Шалимова И. Н.** Психодиагностика личности воина и

воинского коллектива.- Х.: ХИЛ ВВС, 1998.

Заняття 9. Загальна характеристика основних соціально – психологічних характеристик груп і колективу (семінар).

1. Мала група і колектив.
2. Взаємовідносини в групі і колективі.
3. Особистість в групі.
4. Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.
5. Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникеев П. П. Психологический климат в коллективе.–М.: Педагогика, 1989.
2. Бондаренко А. Ф. Основы психологии. Учебник для студентов факультета славянских языков КНЛУ.–К.: Изд. Центр КНЛУ, 2005.–С. 163-177.
3. Донцов А. И. Психология коллектива.– М.: МГУ, 1984.–208с.
4. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита.– СПб.: Речь, 2003.–292с.
5. Лутошкин А. Н. Эмоциональные потенциалы коллектива.– М.: Педагогика, 1988.–125с.
6. Майерс Д. Социальная психология: Учеб. Пособие.–СПБ.: Питер ком.,1997.– 684.
7. Петровский А. В., Шпалинский В. В. Социальная психология коллектива.– М.: Просвещение, 1979.
8. Психология: Учебник / Под ред. проф. А. А. Крылова.–М.: Проспект, 1998.
9. Немов Р. С. Психология. Учебник. Кн. 1. Общие основы психологии.–2-е изд.–М.: Прсвещение: ВЛАДОС, 1995.–С.444-524.
10. Кон И. С. Я–Ты –Мы. Психологические возможности улучшения отношения.–М.: Педагогика, 1982.
11. Фромм Э. Искусство любви.–М.: АСТ, 2001.

РОЗДІЛ 4

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота з дисципліни «Загальна психологія» є одним із засобів контролю за знаннями студентів. Її виконання є суттєвим чинником у професійній підготовці студентів. Самостійна робота студентів не тільки сприяє усвідомленню і засвоєнню теоретичного матеріалу, а й застосуванню його на практиці.

У процесі виконання різних видів самостійних завдань при виникненні певних утруднень, студент може звернутися на індивідуальні консультації до викладача, який читає курс певної дисципліни.

При підготовці самостійних завдань студент повинен звертатися не тільки до теоретичного матеріалу, а намагатися пов'язувати його з практичною діяльністю.

Самостійна робота студентів привчає їх здійснювати пошуки прикладів з практики, використовувати ті чи інші психологічні факти при аналізі конкретних ситуацій і привчає їх до творчого аналізу наукової інформації.

Всі види самостійної роботи повинні бути виконані чітко, послідовно і зафіксовані у конспектах.

У процесі вивчення дисципліни «Загальна психологія» кожен студент повинен в установлений термін підготуватись до контрольних занять, мета яких полягає в оволодінні необхідним запасом знань з окресленої проблематики та набутих навичок самостійної практичної роботи.

4.1. Теми та питання, що виносяться на самостійне опрацювання.

- 📖 Історичні перетворення визначень предмета психології.
- 📖 Етапи становлення психологічної науки.
- 📖 Методологічні основи загальної психології: основні категорії, принципи та задачі загальної психології.
- 📖 Характеристика та аналіз сучасних наукових напрямків, теорії і концепції загальної психології

- 📖 Фундаментальні і прикладні галузі психологічної науки.
- 📖 Загальні і спеціальні галузі психології.
- 📖 Класифікація методів дослідження загальної психології;
- 📖 Поняття про відчуття та сприйняття, його види і властивості.
- 📖 Психологічні теорії уваги, види і властивості уваги.
- 📖 Загальна уява про пам'ять, процеси та види пам'яті.
- 📖 Теорія мислення, природа і види мислення, особливості творчого мислення.
- 📖 Мова як засіб спілкування та інструмент мислення.
- 📖 Поняття про волю, теорії волі.
- 📖 Вольові якості людини.
- 📖 Види і роль емоцій в житті людини.
- 📖 Психологічні теорії емоцій.
- 📖 Емоції і особистість.
- 📖 Поняття і види спілкування.
- 📖 Роль спілкування в психічному розвитку людини.
- 📖 Техніка та прийоми спілкування.
- 📖 Мова як засіб спілкування
- 📖 Розвиток спілкування.
- 📖 Загальне уявлення про особистість.
- 📖 Історія досліджень особистості.
- 📖 Сучасні теорії особистості.
- 📖 Формування і розвиток особистості.
- 📖 Проблема стійкості особистості.
- 📖 Поняття про здібності, та розвиток здібностей.
- 📖 Спрямованість – провідна властивість особистості.
- 📖 Поняття про темперамент, типи темпераментів.
- 📖 Поняття про характер, типології характерів.
- 📖 Мала група і колектив.
- 📖 Взаємовідносини в групі і колективі.
- 📖 Особистість в групі.

- 📖 Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.
- 📖 Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.

4.2. Підготовка рефератів та доповіді студентів.

Під час самостійного опрацювання матеріалу студенти знайомляться з першоджерелами та пишуть реферати і доповіді для виступу на семінарських заняттях.

Реферат – відносно невелика (10–12 сторінок друкованого тексту) робота, **доповідь** – складає (7–8 сторінок друкованого тексту) яка має план, зміст і список використаної літератури. Зміст повинен бути викладено чітко, послідовно з висновками і наступною аргументацією думок автора.

Для підготовки реферату, або доповіді необхідне більш поглиблене вивчення літератури, включаючи додаткову. Реферат, або доповідь повинна продемонструвати знання і розуміння обраної студентом теми. Особлива увага повинна бути приділена репрезентації джерел, з якими працював студент.

Для підготовки реферату, або доповіді необхідно критично ставитись до наукової літератури, зважаючи на те, що існує велика кількість як нових, так і морально застарілих публікацій, які розглядають соціально-політичні проблеми однобічно. Переглядаючи літературу, слід спочатку зупинитися на першоджерелах та монографіях, бажано останніх років видання. Потім можна звернутися до журнальних статей, словників, енциклопедій. Найдоступнішим та найпоширенішим методом пошуку літератури вважається бібліотечний каталог (алфавітний і систематичний). В алфавітному каталозі необхідну книгу шукають або за її назвою, або за прізвищем її автора. У систематичному – за тематичним принципом. Тут можна підібрати літературу з конкретної теми.

Під час роботи над книгою неможливо запам'ятати усе прочитане, тому необхідно стисло законспектувати ті положення, які торкаються теми. Конспект може бути викладенням суті прочитаного, може містити в собі власні міркування та ідеї, а може бути у вигляді дослівних виписок, що мають безпосереднє відношення до теми, яка вивчається. В останньому випадку слід помічати джерело та сторінку, оскільки в подальшій роботі виписки може бути

використана у вигляді цитати. У цілому після роботи з книгою студент повинен мати загальне уявлення про її зміст, правильно зрозуміти думки автора, відібрати все найбільш цінне відповідно до мети своєї роботи. Для цього важливо виділити ключові поняття, проблеми, питання навколо яких буде будуватися розкриття теми. Наводячи різні точки зору з того чи іншого питання, слід демонструвати власну позицію. Висловлюючи будь-які положення, бажано підкріплювати їх достатніми аргументами. Викладення матеріалу має бути творчим. Не треба перевантажувати реферат цитатами.

Написання реферату, або доповіді повинне підтвердити вміння студента:

- генерувати і обґрунтовувати нові наукові ідеї, розраховані на близьку або далеку перспективу, самостійно проводити дослідження;
- використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички для вирішення певної культурологічної проблеми;
- аналізувати літературні, наукові джерела;
- узагальнювати матеріали та застосовувати сучасну методику наукових досліджень при вирішенні визначеної проблеми.

У роботі необхідно логічно і аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникаючи загальних слів і бездоказових тверджень.

Стиль викладення змісту розділів реферату, або доповіді характеризує вміння студента стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал у відповідності із встановленими вимогами. Викладення матеріалу основної частини підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Мові та стилю реферату, або доповіді необхідно приділяти істотну увагу. Найбільш характерною особливістю письмової наукової мови є формально-логічний спосіб викладення матеріалу. Для наукового тексту характерна смислова завершеність і цілісність. Якостями, що визначають культуру наукової мови, є *точність, ясність і стислість*. Основне місце у науковій мові займають форми недоконаного виду дієслова теперішнього часу, оскільки вони не виражають відношення дії, що описується, до моменту висловлювання (наприклад: «У даній роботі розглядаються...»). Крім того, поширення

отримали вказівні займенники («цей», «той», «такий»), які не тільки конкретизують предмет, але і виражають логічні зв'язки між частинами висловлювання (наприклад: «Наведені факти служать достатньою основою для висновку...»). Займенники «щось», «дещо», «що-небудь» внаслідок невизначеності їх значення в тексті реферату, або доповіді використовувати не рекомендується. Також для уникнення категоричності висловлювань (особливо при демонструванні власної позиції) рекомендується вживати наступні вислови: «вірогідно», «можливо», «на мою думку» тощо.

Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є вказівка на те, яким є джерело повідомлення, ким висловлена думка, кому належить той або інший вислів. У тексті ця умова може бути реалізована за допомогою використання спеціальних слів і словосполучень («на думку», «згідно із», «за даними» тощо).

Стиль письмової наукової мови – це, найчастіше, безособовий монолог. Тому виклад (в основному) ведеться від третьої особи, оскільки увага зосереджена на змісті та логічній послідовності тексту, а не на особі автора. Інколи (якщо це входить в творчий задум автора) вживається форма першої особи однини займенників. Але в науковому рефераті авторське «я» нібито відступає на задній план.

4.2.1. Тематика рефератів та доповіді, які передбачаються в ході самостійної роботи студентів.

1. Етапи становлення психологічної науки.
2. Предмет, об'єкт і методи дослідження загальної психології.
3. Взаємозв'язок загальної психології з іншими науками, насамперед із суспільними.
4. Характеристика основних категорій та завдань загальної психології в сучасних умовах.
5. Сучасні наукові напрямки, теорії і концепції загальної психології.

6. Прояви свідомості в поведінці, психічних процесах, властивостях і станах людини.
7. Прояви несвідомого в поведінці, психічних процесах, властивостях і станах людини.
8. Роль і види чутливості (відчуттів) у людини.
9. Види і властивості сприйняття.
10. Увага і його психологічні властивості.
11. Фізіологічні основи уваги.
12. Види пам'яті, індивідуальні особливості та порушення пам'яті.
13. Теорії пам'яті у психології.
14. Мислення, емоції та мотивація: проблеми зв'язку мислення, його продуктів з реальністю.
15. Психологія творчого мислення та розвиток мислення.
16. Поняття, ознаки і прояв волі у людини.
17. Основні напрями і шляхи розвитку волі.
18. Види спілкування та роль спілкування в психологічному розвитку людини.
19. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика.
20. Індивідуальний стиль діяльності.
21. Визначення і типологія характерів.
22. Місце характеру у загальній структурі особистості, формування характеру.
23. Здібності, обдарованість і талант: взаємозв'язок і відмінності в цих явищах.

24. Природа індивідуальних відмінностей у здібностях людей, розвиток здібностей у людини.
25. Поняття малої групи і колективу.
26. Група і її позитивна роль в розвитку людини як особистості.
27. Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.
28. Поняття про конфлікт і його різновиди.
29. Оцінка конфліктів і засоби їх вирішення.
30. Основні соціально-психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив.

Методи контролю

Поточний контроль проводиться у формі виступів студентів з доповіддю, або рефератом щодо обговорення питань на семінарських заняттях, написанням модульних контрольних робіт.

Знання студентів з кожної теми доповіді, або реферату в залежності від запитань кожного модулю оцінюються за наступними критеріями:

5 балів – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал розглянутої теми, має конспект лекцій та відповіді у письмовому вигляді на запитання які виносяться на самостійну роботу студентам;

4 бали – студент добре засвоїв теоретичний матеріал розглянутої теми, має конспект лекцій, але відповіді у письмовому вигляді на запитання які виносяться на самостійну роботу студентам зроблені не в повному обсязі;

3 бали – студент засвоїв теоретичний матеріал, логічно мислить та буде відповідь, має конспект лекцій, але відповіді у письмовому вигляді на запитання які виносяться на самостійну роботу студентам не зроблені.

Також оцінювання роботи з кожної теми включає оцінку роботи студента на кожній лекції та семінарським занятті, за це додатково студент отримує ще 12 балів.

Виконання **модульної письмової контрольної роботи** для групового виконання проводиться на семінарських заняттях, яка містить 2 запитання кожному студенту із переліку запитань відповідного модулю. Максимальна оцінка за результати написання модуля № 1-3 — 33 бали, максимально по 11 балів за кожну модульну контрольну роботу. При оцінюванні враховується: зміст та повнота відповідей на кожне запитання відповідного модулю, своєчасність написання письмової контрольної роботи.

Кожен модуль зараховується при наявності у студента конспекта лекцій, відповіді у письмовому вигляді на запитання які виносяться на самостійну

роботу студентам зроблені в повному обсязі. Мінімальна кількість балів, що необхідна для зарахування модулю складає: модуль 1 – 10 балів; модуль 2 – 10 балів; модуль 3 – 10 балів, всього – 30 балів. Всього за умови активної роботи студента на протязі семестра він може отримати максимальну кількість балів – 60.

Розподіл балів, які отримують студенти

Для заліку

Поточний контроль та самостійна робота								Підсумковий семестровий контроль (залік)	Сума балів
Модуль 1 (T1;T2;T3)		Модуль 2 (T4 – T10)		Модуль 3 (T11 – T15)		Робота на лекціях семінр.	Усього	40	100
Доповідь	Модуль 1 К.Р.	Доповідь	Модуль 2 К.Р.	Доповідь	Модуль 3 К.Р.	(T1 – 15)	Сума балів		
5	11	5	11	5	11	12	60		

T1, T2 .-. T15 – теми модулів

Студент допускається до **підсумкового** письмового семестрового контролю (**заліку**) за умови зарахування всіх модулів. Підсумковий письмовий контроль (залік), завдання якого складається із трьох запитань (відповідно до переліку запитань кожного модулю), індивідуально кожному студенту, максимальна оцінка за результати написання відповіді на кожне запитання оцінюється в 13,33 балів, всього 40 балів.

Критерії оцінювання залікової роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
11-13,33	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
8-10	Відповідь достатньо розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, студент володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі студент має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
5-7	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Студент припускається помилок у використанні

	термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
3-4	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; студент слабо володіє термінологією дисципліни.
0-3	Відповідь практично відсутня, студент демонструє не знання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
1-49	FX	не задовільно	не зарахов.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Питання модуля № 1

7. Етапи становлення психологічної науки.
8. Предмет, об'єкт психології, принципи психології.
9. Основні категорії та задачі психології.
10. Характеристика основних галузей психологічної науки.
11. Характеристика сучасних основних напрямків, теорій і концепцій загальної психології.
12. Структура психіки людини та визначення основних компонентів психіки людини.
13. Характеристика методів дослідження психології.

Питання модуля № 2

14. Поняття про відчуття, види та властивості відчуттів.
15. Сприйняття, його види та властивості.
16. Увага, види та властивості уваги.
17. Пам'ять, процеси та види пам'яті.
18. Мислення та його характеристики.
19. Означення та види уявлення.
20. Поняття про волю. Теорії волі.
21. Воля та вольова регуляція поведінки людини.

22. Види і роль емоцій в житті людини.
23. Психологічні теорії емоцій.
24. Емоції і особистість.
25. Поняття про спілкування, основні функції та засоби спілкування.
26. Розвиток мови та її роль у житті людини.
27. Поняття особистості в загальній психології та психологічна структура особистості.
28. Психологічна характеристика структури спрямованості особистості та її види.
29. Історія досліджень, характеристика типів та властивостей темпераменту.
30. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності особистості.
31. Поняття і типології характеру. Формування характеру.
32. Поняття про здібності, види та умови розвитку здібностей.

Питання модуля № 3

33. Поняття малої групи і колективу. Феноменологія малих груп.
34. Характеристика соціально-психологічної структури колективу.
35. Міжособистісні взаємовідносини в групі і колективі. Ефективність групової діяльності.
36. Позитивний та негативний вплив групи на особистість.
37. Психодіагностичні методи дослідження взаємовідносин у колективі.
38. Поняття про конфлікт і його різновиди.
39. Причини конфліктів і засоби їх вирішення.
40. Основні соціально-психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб, 2000
2. Немов Р. С. Психология. Учеб. для студ. Высш. Учеб. заведений. Кн.1. Общие основы психологии.-2-е изд. – М.: Просвещение: Владос, 1995.- 576с.
3. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология человека. М., 1995.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. М., 1988.
5. Гальперин П.Я. Введение в психологию. М., 1976.

6. Выготский Л.С. Инструментальный метод в психологии.- Собр.соч.,т.1 – М., 1982.
7. Леонтьев А.Н. Проблема возникновения ощущения. Очерк развития психики. – Избранные психологические произведения, т.1 –М.,1983.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность.- Избранные психологические произведения, т.2 – М.,1983
9. Соколова Е.Е. Введение в психологию. – М., 2007
- 10.Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник.- К., 1995.-304с.
- 11.Сорока А. В., Шалимова И. Н. Основы психологии и педагогики: Учебное пособие. –Х: ХИЛ ВВС, 1996.
- 12.Сорока А. В., Шалимова И. Н. Психодиагностика личности воина и воинского коллектива.- Х.: ХИЛ ВВС, 1998.
- 13.Сорока А. В., Шалімова І. М. Вольова регуляція особистості. Методичний посібник. Частина 1.- Х.: ХІЛ ВПС, 1998.
- 14.Хрестоматія по введенню в психологію /сост. Соколова Е.Е. – М.,1999

Допоміжна

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. М.,1977.
2. Аткинсон Р. Введение в психологию, 2000
3. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса. Собр.соч. в 6 т. – Т.2 – М., 1982
4. Вундт В. Введение в психологию - Хрестоматия по вниманию – М., 1976
5. Годфруа Ж. Что такое психология. М., 1992
6. Ждан А.Н. История психологии: от античности до наших дней. – М.,1988
7. Петровский А.В. Введение в психологию. –М.,1996
8. Теплов Б.М. Избр. тр. в 2 т. – Т.2, М.,1985.
9. Уотсон Дж. Бихевиоризм //Хрестоматия по истории психологии. М.,1980
10. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций //Хрестоматия по истории психологии. М.,1980
11. Ярошевский М.Г.,Анциферова Л.И. развитие и современное состояние зарубежной психологии. – М., 1974.